

๑๐๐ ปี สมเด็จพระบรมราชาชนก

นิทรรศการ

๑๐๐ ปี สมเด็จพระบรมราชาชนก
พระบิดาแห่งการแพทย์แผนปัจจุบันของไทย

๑ มกราคม ๒๕๖๕

จัดพิมพ์เผยแพร่โดย กองสุขภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงฯ กระทรวงสาธารณสุข จำนวน ๑,๒๐๐ ชุด

๒

๑๐๐ ปี สมเด็จพระบรมราชาชนก

เกิดพระเกียรติ ๑๐๐ ปี สมเด็จพระบรมราชาชนก

วันที่หนึ่งมกราคมอุบลฤกษ์
นิมิตเพียงภาพฝันพรธมราช
ลือร้อยปีที่พระองค์ทรงสมภพ
ยังจดจำพระดำรัสสร้างรักใจ
ว่า “เงินนี้ของชาติและศาสนา
เหล่านักเรียนรัฐจึงได้เข้าใจความ
ให้ถือกิจส่วนตัวเป็นที่สอง
มนุษย์ชาติเป็นที่หนึ่งเพียงใด
ทรงสร้างสรรกิจงานศึกษาธารณสุข
เป็นเสาหลักปักแน่นอย่างแน่นอำ
งานศึกษาวิจัยได้ริเริ่ม
สร้างคนไทยที่เข้มแข็งแกร่งวิชา
ทรงเป็นครูผู้อยู่ในหัวใจศิษย์
ราษฎรซึ่งในพระมหากรุณาธิคุณ
ทุกกระหม่อม “หม่อมเจ้าฟ้า” ของข้าบาท
ทั้งนี้คำนับพระทัยคิดใจเดือน
น้อมถวายบังคมพระบรมชนก
สถิตในใจปวงชนคนทั้งมวล

นภาเบริงศรีวิชัย
พระอุสายุเสด็จมาสู่ฟ้าไทย
ยากจะลบเลือนพระคุณกรุณา
ซาบซึ้งในมรรพพจน์ทั้งงดงาม
เขาให้มาอย่าไข้อย่าให้รู้ร่ำ
ประพุดตามพระดำริมลิ้มเดือน
ให้กิจของมวลประชาเหนือกว่าเพื่อน
ถือเสมือนคติพจน์ควรจดจำ
ให้ทั่วรุกขกษัตริย์ไม่ดกดำ
ยกคุณธรรมเป็นรากฐานงานพัฒนา
ธ ส่งเสริมวิทยาศาสตร์ทรงปรารถนา
หลอกลวงหาประโยชน์ด้านเงินทุน
ด้วยทรงคิดถึงผู้เรียนเพื่อรื้อถอน
ยังอบอุ้มในห่วงใยไม่ไร้เดือน
พระราชราษฎรก็กล้าดีไม่มีเหมือน
สุดจะเอื้อนเอ่ยวชิที่เหมาควร
พระผู้ปกเกล้าเกล้าเราทั่วถ้วน
ทวยราษฎรล้วนบุชิตนิจนิรันดร์

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า จักรกมลราชเสาวนิต

๑๐๐ ปี สมเด็จพระบรมราชาชนก

การแพทย์แผนปัจจุบันของไทย มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาอารยประเทศ เราสามารถทำได้แม้แต่การผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ โลหิต ปลูกถ่ายไขกระดูก และรักษาโรคมะเร็งบางชนิดให้หายขาดได้

การที่แพทย์ไทยเจริญก้าวหน้ามาได้เช่นปัจจุบันนี้ ก็ด้วยอุปการแห่งเจ้านายพระองค์หนึ่งโดยแท้

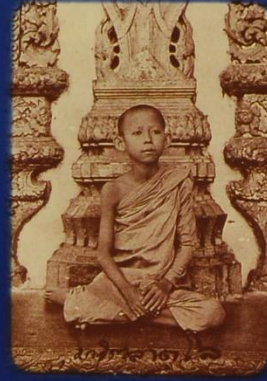
๑๐๐ ปี สมเด็จพระบรมราชาชนก

สมเด็จพระบรมราชาชนกกับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระบรมราชาชนกกับสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวีพระพันวัสสาอัยิกาเจ้า

ทรงผนวชเป็นสามเณร

เมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์

พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการสถานทูต และนักเรียนไทยในยุโรป ณ สถานทูตไทย ประเทศเยอรมนี

สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ทรงเป็นพระราชโอรสองค์ที่ ๖๘ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยิกาเจ้า ทรงพระราชสมภพเมื่อวันศุกร์ เดือนยี่ ปีเถาะ ขึ้น ๓ ค่ำ ตรงกับวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๓๔ ทรงผนวชเป็นสามเณร เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๗ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ทางด้านการศึกษา ได้เสด็จไปทรงศึกษาวิชาเบื้องต้นในประเทศอังกฤษ และวิชาทหารเรือ ในประเทศเยอรมนี เมื่อทรงสำเร็จการศึกษาแล้วได้เสด็จกลับมารับราชการในกองทัพอากาศอยู่สมัยหนึ่ง แต่เนื่องจากทรงสนพระทัยในการแพทย์ จึงทรงเสด็จไปศึกษาวิชาการสาธารณสุข และวิชาแพทย์ ณ สหรัฐอเมริกา จนได้ประกาศนียบัตรการสาธารณสุข และปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิตเกียรตินิยม จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด สหรัฐอเมริกา

๑๐๐ ปี สมเด็จพระบรมราชาชนก

สมเด็จพระบรมราชาชนก และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ทรงอภิเษกสมรสกับนางสาวสังวาลย์ ฉะตะกัญ (สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๓ ณ วังสระประทุม โดยมีพระราชโอรส และพระราชธิดา ดังนี้

๑. สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ประสูติ วันที่ ๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๖ ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ

๒. พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ทรงพระราชสมภพ เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๘ ณ เมืองไฮเคิลเบิร์ก ประเทศเยอรมนี

๓. พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ทรงพระราชสมภพ เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๐ ณ เมืองเคมบริดจ์ รัฐแมสซาชูเซตส์ สหรัฐอเมริกา

๑๐๐ ปี สมเด็จพระบรมราชาชนก

● นายเรือตรี พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๘๕

● เรือหลวงวิเศษไชยชาญ

● ประเพณีทอดผ้าป่าในวาระพระราชพิธีสมโภชสมโภชพระปฐมบรมราชูปถัมภ์ ณ ท่าเรือวิเศษไชยชาญ (Neoport News) จากสหรัฐอเมริกาไปดาวนา (Hawaii) ในทะเลจีน

● นายเรือโทแห่งราชเรือไทย พ.ศ. ๒๔๘๕

● ทรงฉายร่วมกับคณะนายทหารเรือประจำเรือหลวงวิเศษไชยชาญ

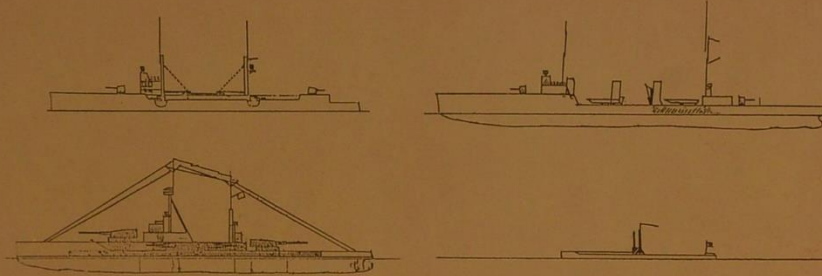
ภายหลังจากสำเร็จการศึกษาทหารเรือ ณ ประเทศเยอรมนี ทรงปฏิบัติงานในราชนาวิกโยธิน เป็นเวลา ๓ ปี สังกัดกองเรือดำน้ำ มียศเป็นนายเรือตรี แห่งราชนาวิกโยธิน เมื่อเสด็จกลับประเทศไทย ทรงเข้ารับราชการในกระทรวงทหารเรือ รับพระราชทานยศนายเรือโทแห่งสยามราชนาวิกโยธินในเวลา ๕ เดือน ที่ทรงรับราชการ มีพระราชนิพนธ์ที่สำคัญคือ

๑. ความเห็นเรื่อง เรือ ส. อาทิตย

“...ความมุ่งหมายของเรือ “ส” ในเวลาสงครามนั้น จะรักษาทะเลไทยไว้
นานที่สุดที่จะนานได้ และอันที่เรือข้าศึกแล้ว จะเข้าโจมตีโดยในทิศเดียวจาก
ครุฑวิเศษไชยชาญ เพราะเมื่อถึงจะเสียแก่ข้าศึกด้วยดีก็พร้อมกัน ความ
กล้าของข้าศึกนั้นสำคัญมาก ถ้าอย่างนั้นได้แล้วข้าศึกจะทิ้งเรือข้าศึก...”

๓๐๐ ปี สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

• ภาพพระที่นั่งลำนกขีปนาวุธในโครงการลำนกขีปนาวุธ

• ประเพณีลำนกขีปนาวุธในโครงการลำนกขีปนาวุธใน ค.ศ. ๑๙๑๑ (เจ้านาย)

๒. โครงการสร้างกองเรือรบ

๓. ทรงเสด็จอัญเชิญพระพุทธรูป

ระหว่างที่ทรงงานอยู่ในกระทรวงทหารเรือ เป็นช่วงที่มีพระราชดำริที่จะจัดตั้งกองเรือดำน้ำ และมีประเด็นปัญหาว่าคนไทยไม่ชอบอาหารกระป๋องแบบฝรั่ง อันเป็นจุดเริ่มต้นให้ทรงสนพระทัยในเรื่องโภชนาการ ซึ่งเชื่อมโยงไปถึง การสาธารณสุขในกาลต่อมา

๑๐๐ ปี สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

• โรงพยาบาลศิริราช สมัยแรก พ.ศ. ๒๔๓๘

• ตึกวิคตอลีย

• ตึกเสนาบดีเคยเป็นมิกกอนใช้เทียบ และที่จอดรถนักเรียนพยาบาล

• เรือนคนไข้สร้างเป็นเรือนไม้จาก

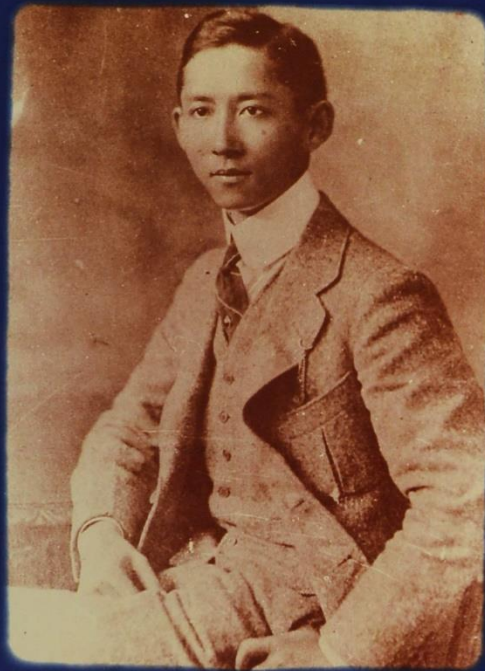
• ภาพโรงพยาบาลศิริราชในปัจจุบัน

ราศึกษาแพทย์ เริ่มต้นสอนครั้งแรก เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๔๓๓ ที่โรงเรียนแพทย์ ซึ่งตั้งขึ้นในโรงพยาบาลศิริราช ล้อมมาได้รับพระราชทานชื่อเป็น “ราชแพทยาลัย” แต่สภาพของการศึกษาแพทย์ที่ราชแพทยาลัยก็ยังไม่ดีนัก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาชัยนาทนเรนทร ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการราชแพทยาลัย มีพระดำริถึงกับกับ มจ.พูนศรีเกษม เกษมศรี (ขณะนั้นท่านเป็นอาจารย์อยู่ในราชแพทยาลัย) ว่า ควรจะมีผู้อุปถัมภ์ ซึ่งอยู่เหนือสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก

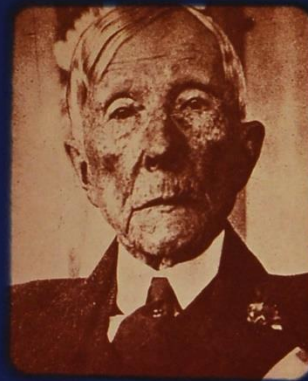
(ซึ่งขณะนั้นทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ-เจ้าฟ้ามหิตลอดุลยเดช กรมขุนสงขลานครินทร์) เสด็จเยี่ยมทางเรือสภาพของศิริราชขณะนั้น ตัวโรงพยาบาลเป็นเรือนไม้ หลังคามุงจาก มีตึกขนาดเล็กเพียง ๒ หลังเท่านั้น คือ ตึกวิคตอลียกับตึกเสนาบดี เมื่อทรงทอดพระเนตรเรือนคนไข้แล้ว ทรงปรารภว่า “เหมือนโรงน้ำ” และนับแต่บัดนั้นก็ทรงพระเมตตาฟื้นฟูศิริราช จนเสมือนมีชีวิตใหม่ เป็นรากฐานให้การแพทย์การสาธารณสุขไทยได้แผ่ขยายไปจนทั่วประเทศเช่นปัจจุบัน

๑๐๐ ปี สมเด็จพระบรมราชชนก

สมเด็จพระบรมราชชนก

โรนัลด์ เฮลเลอร์

เอ.จี.เอลลิส A.G. Ellis, B.Sc., M.D., M.Sc.
คณบดีคณะแพทยศาสตร์ และผู้อำนวยการโรงพยาบาลศิริราช

นายแพทย์ คีอช ซีบี

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

โรงพยาบาลศิริราช

ทางด้านแพทยศาสตร์ศึกษา ทรงเป็นผู้แทนรัฐบาลสยาม ทำความตกลงกับมูลนิธิร็อกเกิ้ลเฟลเลอร์ ในการปรับปรุงการศึกษาแพทย์ โดยมูลนิธิฯ ได้ส่งอาจารย์ชาวต่างประเทศมาจัดหลักสูตรและปรับปรุงวิธีการสอน ให้ทันต่อสภาวะและข้ออุปกรณ์ ให้ทุนอาจารย์ไทย ไปศึกษาต่อต่างประเทศซึ่งเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งของการเรียนการสอน วิชาแพทย์แผนปัจจุบันสืบเนื่องมาจนทุกวันนี้

๑๐

๑๐๐ ปี สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

• โรงพยาบาลราชวิถี

• ตึกมทิลนันทน์ ตึกผู้ป่วยออร์โธปิดิกส์ ร.พ.ศิริราช

• ตึกมทิลนันทน์ที่ราชวิถีเคยได้รับพระอุปการะและพระกรุณาจาก พระองค์ร่วมกันสร้างเป็นตึกพิเศษแห่งแรกใน ร.พ.ศิริราช

• ศิริราชเมโม พ.ศ. ๒๕๕๐ ขณะซีอีโอในการปรับปรุง

• ตึกอำนวยการ

• ตึกกิลดวราวุธ

• พสกนิกรชาวจีนเป็นโรงเรียนเดิมของโรงเรียนราชภัฏสงขลานครินทร์
เป็นตึกแถวสามชั้นโรงเรียน และพสกนิกรชาวจีนและนักเรียนพยาบาล

ในเขตพื้นที่โรงพยาบาลศิริราช ทรงพระราชนิพนธ์
พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์สร้าง

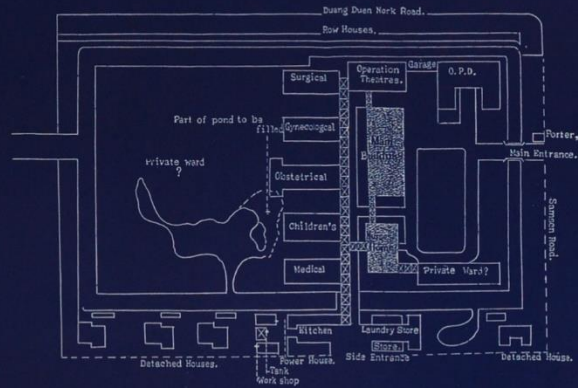
1. ศาลาพยาบาล	=	80,000	บาท
2. ตึกมทิลนันทน์	=	83,584	บาท
3. 1/2 ตึกอำนวยการ	=	194,904	บาท
		2	

4. ตึกกิลดวราวุธ	=	13,967.50	บาท
จากงบประมาณรวม		74,649	บาท

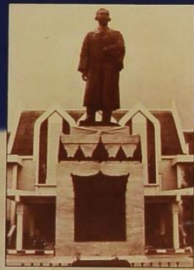
นอกจากนั้น ยังทรงซื้อโรงเรียนกุลสตรีวังหลัง และ
ซ่อมแซมให้ใช้เป็นโรงเรียนพยาบาลและที่พักพยาบาลของ
ศิริราช เป็นเงิน 80,000 บาท รวมทั้งยังทรงหาทุนก่อสร้าง
อาคารผู้ป่วยจากพระบรมวงศานุวงศ์อีกเป็นจำนวนมาก

๑๑

๑๐๐ ปี สมเด็จพระบรมราชชนก

VAJIRA HOSPITAL
CONDENSED PLAN
2472
M. Sengkhla
(มณฑล สิงขล)

● ภาพถ่าย หม่อมคณธรรมิณี เชียงใหม่ (อดีต)

นอกจากทรงฟื้นฟูโรงพยาบาลศิริราชแล้ว ยังทรงปรับปรุงโรงพยาบาลอื่น ๆ อย่างกว้างขวางทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จากการที่ทรงเป็นกรรมการอำนวยการบริหารโรงพยาบาล ทรงวางโครงการ ๔ โครงการ เพื่อปรับปรุงโรงพยาบาลอย่างเป็นระบบ ได้แก่ โครงการว่าด้วยการของโรงพยาบาล ซึ่งครอบคลุมทั้งการศึกษา การสาธารณสุข และการวิจัย โครงการว่าด้วยเรื่องการเงิน โครงการว่าด้วยเจ้าหน้าที่ และโครงการว่าด้วยตึก โดยได้ทรงเขียนแบบแปลน

ก่อสร้างเพิ่มเติมไว้ให้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๒ ซึ่งแสดงถึงพระปรีชาญาณทางด้านการบริหารจัดการด้านโรงพยาบาล ในส่วนภูมิภาค ทรงพระราชทานทุนให้โรงพยาบาลแมคคอร์มิคเพื่อจ้างแพทย์ชาวต่างประเทศ ๑ คน และซื้อเครื่องเอกซเรย์ประจำโรงพยาบาล นอกจากนี้ทรงพระราชทานเงินปีละ ๕,๐๐๐ บาท ให้แก่โรงพยาบาลสงขลาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๔ จนถึงทุก

๑๒

๑๐๐ ปี สมเด็จพระบรมราชาชนก

● ในช่วงฤดูร้อน (กรกฎาคม - กันยายน) ๒๔๖๔ หม่อมศรีวลาดได้จัดอบรมการสาธารณสุขที่ MIT ให้นาย Prof. Turner

วันที่ ๑๘ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๔

หม่อมเจ้า
หม่อมเจ้า
หม่อมเจ้า
หม่อมเจ้า
หม่อมเจ้า
หม่อมเจ้า
หม่อมเจ้า
หม่อมเจ้า
หม่อมเจ้า
หม่อมเจ้า

ทางด้านการพยาบาลทรงประทานทุนให้พยาบาลไทย ๒ คน ไปศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่ คุณอนทิพย์ แดงสว่าง และ คุณสอ อติธรรมา และหากรวมกับทุนของมูลนิธิร็อกเกิ้ลเฟลเลอร์ และทุนของเจ้านายอีกหลายพระองค์ มีจำนวนพยาบาลที่ไปศึกษาและปฏิบัติงานประมาณ ๑๐ คน ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การปกครอง โภชนาการ และการเป็นหัวหน้าพยาบาลแผนกต่าง ๆ นอกจากนี้ทรงประทานเงินเดือนสำหรับพยาบาลชาวต่างประเทศที่มาช่วยสอนและวางแผนการศึกษาในโรงพยาบาลอีกเป็นจำนวนมาก นักเรียนทุนท่านหนึ่งซึ่งได้รับทุนจาก สมเด็จพระพันวัสสาฯ ไปศึกษาวิชาการพยาบาลคือนางสาวสังวาลย์ ละละภูมิตอมพะรองก็ได้ทรงอภิเษกสมรสกับสามัญชนผู้หนึ่ง ซึ่งปัจจุบันคือ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

● ๑๘ กันยายน ๒๔๖๔ เจ้าพระยาบวรราช (นายอิน สุขุม) นายกกิตติมศักดิ์ กองทหาร ข้าราชการได้จัดงานเลี้ยงอาหารถวาย ณ บ้านศาลาแดง

๑๓

๑๐๐ ปี สมเด็จพระบรมราชาชนก

• อาคารหรือศาลาวิทยาศาสตร์ ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

• ห้องปฏิบัติการในศาลาวิทยาศาสตร์

• คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

• พระที่นั่งเป็นโอรสสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ

ทางด้านอุดมศึกษา ทรงทำหน้าที่เป็นอาจารย์พิเศษสอนนิสิตเตรียมแพทย์ในวิชากายวิภาคศาสตร์ ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทรงจัดทำหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์ โดยทรงสอนเอง และทรงนำนิสิตที่สนใจศึกษานอกสถานที่ ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงนำมาใช้สอนกับนักเรียนนายร้อยในเวลาต่อมา

สมเด็จพระบรมราชาชนก ทรงเป็นพระองค์แรกที่ได้ทรงวางรากฐานในการก่อตั้งคณะอักษรศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ขึ้นด้วย ทรงพระราชทานทุนส่งนักเรียนไทยไปศึกษาวิชาฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา ประเทศอังกฤษ จนสำเร็จกลับมาเป็นบูรพาจารย์รุ่นแรกของประเทศ ในการสอนวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐาน และท่านเหล่านี้ยังเป็นผู้บุกเบิกการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ตามมาตรฐานสากลครั้งแรกในประเทศไทย ผลัดบัลลังก์เป็นครูสอนวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ อาทิ ทัศนแพทย์ เกษตรกร วิศวกร สถาปนิก ฯลฯ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาบ้านเมืองด้านต่าง ๆ ขยายวงออกไปอย่างไม่รู้ที่สิ้นสุดจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ทรงสนับสนุนงานวิจัยซึ่งแต่เดิมทรงเรียกว่า "การเสาะหาวิชา" หรือ "การสืบค้นคว้า" ทรงเป็นผู้ให้การวิจัยครั้งแรกในประเทศไทย นับว่า ทรงจุดประกายไฟของการวิจัยในประเทศไทย

๑๔

๑๐๐ ปี สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

• ภาพถ่ายปลานู๋ นกคอตที่มีชีวิตอยู่ • Mahidolia mystacina (Valenciennes, 1837) Smith, 1941

• ม.จ.ดิ สุวณฺธิ

• พลเอกสุรสีห์ พิศาล

• อ.บุญ อินทรธรรม

• ศ.ดร. H.M. SMITH

• ข้าราชการกรมประมงรุ่นแรก

• ข้าราชการ ประมงปลานู๋ที่ผลิต ถูกจับได้ด้วยเครื่องมือชนิดนี้

• สถานที่เลี้ยงปลานู๋ในบริเวณศูนย์วิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ทำงด้านการประมง ทรงพระราชนิพนธ์ข้าราชการ
ไทยไปเรียนวิชาการประมง จำนวน ๓ คน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของ
การพัฒนาทางด้านการพัฒนาการประมง ซึ่งได้สร้างชื่อเสียง
ให้แก่ประเทศไทยเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๕
ดร. H.M. Smith ที่ปรึกษากกรมประมง ดำรงจพบปลานู๋
พันธุ์ใหม่ จับได้ที่ อ.แหลมสิงห์ จ.จันทบุรี และได้ตั้งชื่อว่า
Mahidolia mystacina เพื่อรำลึกถึงพระกรุณาธิคุณ
ของพระองค์ท่าน

๑๕

๑๐๐ ปี สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

• รูปหมู่สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีกับสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (๒๗ มิถุนายน ถึง กันยายน ๒๔๖๑)

จากข้อความในพระราชหัตถเลขา คอรับของขวัญ
ซึ่งพระเจ้าอ้อยยาเธอ กรมขุนชัยนาทนเรนทร อธิบดีกรม
สาธารณสุข ถวายแด่พระองค์ท่านในวโรกาสที่ทรงสนับสนุน
กิจการของกรมสาธารณสุข สะท้อนให้เห็นพระปณิธานที่จะ
ทำนุบำรุงงานนี้ให้เจริญก้าวหน้า
“หม่อมฉันรู้สึกเสมอว่า การสาธารณสุขนั้นเป็นการ
สำคัญอย่างยิ่ง ทั้งเป็นเครื่องบำรุงกำลังของชาติไทย และเป็น
สาธารณประโยชน์แก่มนุษยชาติทั่วไปด้วย เพราะฉะนั้น เมื่อ
มีโอกาสนี้ได้ซึ่งหม่อมฉันพอที่จะช่วยออกกำลังกายและสติ
ปัญญาหรือทรัพย์สินอันเป็นผลที่จะทำนุบำรุงให้การนั้นเจริญขึ้น
แล้ว หม่อมฉันยินดีปฏิบัติเสมอ”

๑๖

๑๐๐ ปี สมเด็จพระบรมราชชนก

ในฐานะนักสาธารณสุข สมเด็จพระบรมราชชนก ทรงริเริ่มแนวความคิดที่ล้ำสมัย ซึ่งทรงบรรยายในการประชุมสาธารณสุขชนชาติ เมื่อเดือนธันวาคม ๒๔๖๗ เรื่อง “ธาตุปัจจัยในการสาธารณสุข” โดยทรงเน้นความสำคัญของการมีส่วนร่วมจากชุมชนและการประสานงานระหว่างสาขา ก่อนหน้าที่จะมีการอนามัยโลกจะพูดถึงการสาธารณสุขมูลฐานเป็นเวลานาน นอกจากนี้ ในพระปาฐกถาเรื่อง “คิดเป็นจำนวน” ได้สะท้อนให้เห็นว่า ทรงตระหนักในความสำคัญของประชากรและเศรษฐศาสตร์สาธารณสุขมานานแล้ว

อาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาโดยพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระบรมราชชนก เป็นแรงผลักดันให้มีการปรับปรุงกิจการสาธารณสุขอย่างกว้างขวาง เช่น ในเรื่องของพระราชบัญญัติสาธารณสุข พระราชบัญญัติโรคติดต่อ การปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษทั่วประเทศ การสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม การอนามัยแม่และเด็ก

๑๓

๑๐๐ ปี สมเด็จพระบรมราชชนก

● พระบรมฉายาลักษณ์ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงร่วมกับอาจารย์และนักศึกษา พ.ศ. ๒๔๕๖ หน้าเล็กชั้นวาง ๕

ภาพหนึ่งของคุณเป็นครูที่งดงาม เป็นปูชนียบุคคล
ของศิษย์นั้น จะมีครูคนใดบ้างที่สอนนักเรียนด้วยชีวิตจิตใจ
เพียบพร้อมไปด้วยทฤษฎีและปฏิบัติ การเรียนเรียงเอกสาร
ประกอบสอนอย่างเป็นระบบ ใช้ภาษาเข้าใจง่าย การนำนัก-
เรียนไปลงงานตามสภาพความเป็นจริง การดูแลความเป็นอยู่
ของศิษย์ด้วยความห่วงใย สมเด็จพระบรมราชชนกทรงสร้าง
แพทยารุ่นใหม่ ตามพระราชดำริที่ว่า “ฉันไม่ต้องการให้เขามี
ความรู้ทางแพทย์อย่างเดียว ฉันต้องการให้เธอเป็นคนด้วย”

๑๙

๑๐๐ ปี สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

• ภาพลึกลับ รพ. แมคคอร์มิค เชียงใหม่ (ปัจจุบัน)

• ภาพลึกลับ รพ. แมคคอร์มิค เชียงใหม่ (อดีต)

“True success is not in learning but in its application to the benefit of mankind”

พระบรมราโชวาทของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

ประชาชนชาวจังหวัดเชียงใหม่ นับว่าโชคดีอย่างยิ่งที่สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีเสด็จไปทำหน้าที่แพทย์อย่างสามัญชนที่โรงพยาบาล แมคคอร์มิค เชียงใหม่ ภาพของหม่อมเจ้าฟ้าเสด็จตรวจผู้ป่วยร่วมกับหมอคนอื่น ๆ จึงปรากฏในมโนสำนึก ในยามค่ำคืนทรงเสด็จเยี่ยมตามเตียงผู้ป่วย โดยมีไฟฉาย ๑ ดวง เล่าขานกันว่าผู้ป่วยเด็กคนหนึ่งคุยกับที่สาวด้วยความภาคภูมิใจว่า “วันนี้หม่อมเจ้าฟ้าจับหูข้าเจ้าจะไม่อาบนํ้าเนื้อ” คนไข้หญิงชราคนหนึ่ง ขอให้ช่วยยกหม้อตุ๋นจระเข้ลงจากเตียง เมื่อทรงเดินผ่านมามาก่อน และทรงทำให้อุณหภูมิความดีพระทัย

๑๕

๑๐๐ ปี สมเด็จพระบรมราชาชนก

● พระบรมศพ สมเด็จพระบรมราชาชนก ที่วังสระปทุม

● ราชบวนอัญเชิญพระบรมศพ สมเด็จพระบรมราชาชนก

● พระเมรุในงานพระราชทานเพลิงพระศพ สมเด็จพระบรมราชาชนก

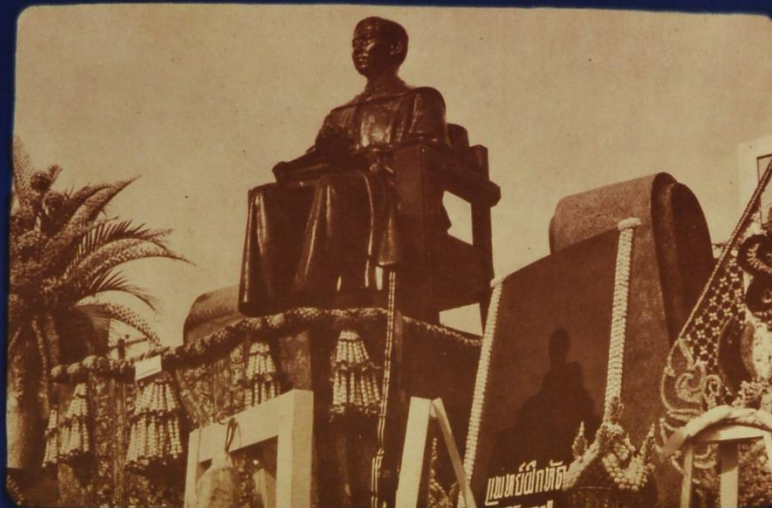
● นิติแพทย์ เจ็ดพระเครื่องประทับพระอัฐิยศ

เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๔๗๒ เวลา ๑๖.๔๕ น. ประเทศไทยได้สูญเสียประทีปแห่งวงการแพทย์ การสาธารณสุขไป โดยศิริรวมพระชนมายุเพียง ๓๗ ปี ๘ เดือน ๒๓ วัน ในช่วงที่ดำรงพระชนม์ชีพอยู่ ถึงแม้ว่าพระพลานามัยจะไม่สมบูรณ์แข็งแรง ก็ทรงได้ใช้เวลาของพระองค์เพื่อมนุษยชาติอย่างที่สุด.

คำสรรเสริญของท่านศาสตราจารย์ เอ.บี. เอลเลียตที่ว่า... "ทรงเกิดมาเพื่อให้อีกหนึ่งคนขึ้น" เป็นถ้อยคำที่สมบูรณ์และจะจารึกอยู่ในหัวใจพสกนิกรราชบัลลังก์กาลนาน.

๒๐

๑๐๐ ปี สมเด็จพระบรมราชาชนก

● พระบรมราชานุสาวรีย์ ของสมเด็จพระบรมราชาชนก ประดิษฐาน ณ โรงพยาบาลศิริราช

ในการแพทย์ ได้ด้วยพระสมัญญานามว่า “พระบิดาแห่งการแพทย์แผนปัจจุบันของไทย” และถือเอาวันสวรรคต วันที่ ๒๕ กันยายนของทุกปี เป็นวันมหิดล เนื่องในวโรกาสครบ ๑๐๐ ปี แห่งวันพระราชสมภพ ของพระองค์ท่าน ในวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๕ องค์การยูเนสโก ได้ถวายคำประกาศเกียรติคุณให้ทรงเป็น “นักการศึกษา นักวิทยาศาสตร์ และนักมนุษยธรรมผู้ยิ่งใหญ่ ผู้หนึ่งของโลก” (An Eminent Educator Scientist and Humanist)

และองค์การอนามัยโลกได้มีสารเทิดพระเกียรติเนื่องในวโรกาส ๑๐๐ ปี สมเด็จพระบรมราชาชนกนี้ด้วย